

L'Àfrica es converteix en un camp de batalla del biocombustible. Les empreses occidentals malden per adquirir àmplies extensions de terra a l'Àfrica a fi de satisfer les necessitats de biocombustible al món. Als agricultors i als governs d'aquest continent els plouen les promeses. Es tracta potser d'una altra forma de colonialisme econòmic?

La febre de l'or verd

Tot anirà bé. Rectificació: tot anirà més bé. Hi haurà noves carreteres, una nova escola, una farmàcia, fins i tot un subministrament d'aigua com cal. I, cosa més important, hi haurà llocs de treball: 5.000, pel cap baix. "Si hi ha feina per a nosaltres, la cosa va bé", diu Juma Njagu, de 26 anys, que té l'esperança de posar fi aviat a la seva precària existència de camperol i carboner.

Njagu viu a Mtamba, un poble d'uns 1.100 habitants del districte de Kisarawe, a Tanzània, uns 70 quilòmetres al sud-oest de Dar es Salaam, la ciutat més important del país. Mtamba, on s'arriba només a través d'una carretera sense asfaltar, és un indret on la població va tirant entre algun tros de conreu, una mica de pesca i l'elaboració de carbó. A Mtamba no hi ha gaire res més.

Això canviaria si l'empresa britànica Sun Biofuels dugués endavant els seus plans de produir combustible biodièsel a partir de la *Jatropha curcas*, el pinyó de l'Índia, una planta destinada a produir energia, amb un contingut elevat d'oli, que aquesta firma compta plantar a les terres de conreu de Kisarawe.

El govern de Tanzània ha cedit gratuïtament a l'empresa britànica l'ús de 9.000 hectàrees de terrenys de conreu –una extensió equivalent a uns 12.000 camps de futbol–, amb una baixa densitat de població, per un període de 99 anys. En contrapartida, l'empresa invertirà uns 13 milions d'euros a construir carreteres i portarà una certa prosperitat a la regió.

Sun Biofuels no és l'única empresa en aquest terreny. Mitja dotzena de companyies més, dels Països Baixos, dels EUA, de Suècia, del Japó, del Canadà i d'Alemanya, ja han enviat

exploradors a Tanzània. Prokon, una empresa alemanya coneguda bàsicament per la producció d'aerogeneradors, ja ha començat a plantar pinyó de l'Índia a gran escala. Compta que aviat tindrà 200.000 hectàrees –l'extensió aproximada de Luxemburg– d'aquest conreu a tot Tanzània.

S'ha desfermat una mena de febre d'or, no solament a l'Àfrica oriental, sinó a tot el continent. A Ghana, l'empresa noruega Biofuel Africa ha obtingut els drets de conreu de 38.000 hectàrees, i Sun Biofuels també fa negocis a Etiòpia i a Moçambic.

L'empresa britànica Kavango Bio-Energy té intenció d'invertir milions d'euros al nord de Namíbia. Alhora van arribant empreses occidentals a Malawi i Zàmbia, on planifiquen la producció de combustible dièsel i d'etanol a partir del pinyó de l'Índia, de l'oli de palma i de la canya de sucre. Els inversors estrangers han posat els ulls en 11 milions d'hectàrees a Moçambic –més d'una setena part

de l'extensió del país– per conrear-hi plantes destinades a produir energia. El govern d'Etiòpia ha posat a l'abast 24 milions d'hectàrees.

Les conseqüències d'aquest boom són espectaculars. Els experts coincideixen a dir que aquesta embranzida mundial de conreu de plantes destinades a produir energia constitueix un factor importantíssim en l'apujada vertiginosa dels preus dels aliments al món. Segons un estudi del Banc Mundial, fins a un 75% de l'augment es podria atribuir a aquest canvi en els tipus de plantes que es conreen. Molts agricultors dels països industrialitzats estan més que satisfets d'acceptar les subvencions governamentals pel blat de moro i la colza, però tot això és a costa del conreu del blat, de les patates i els llegums.

Les plantes oleaginoses no estan en pugna, de moment, amb els terrenys conreats de manera intensiva a l'Àfrica. Els inversors addueixen que ells conreen uns terrenys erms o poc utilitzats. Tanmateix, l'augment dels preus dels aliments i els increments de la població també faran pressió a l'hemisferi sud perquè utilitzi per a l'agricultura els terrenys que avui no es conreen.

Per als inversors, conrear a l'Àfrica plantes destinades a l'energia és molt rendible. En un futur immediat, el cru es convertirà en un bé escàs, de manera que els biocombustibles fàcils de produir arriben en el moment adequat. Amb una producció anual aproximada de 2.500 litres per hectàrea, Sun Biofuels té plans a llarg termini a Tanzània. La producció és rendible tan bon punt el preu del barril de cru supera els 69 euros al mercat mundial. Actualment un barril costa justament 69 euros.

L'Àfrica ofereix als qui conreen oleaginoses unes condicions pràcticament ideals per al seus objectius: terres

EL TEMPS

Novament, els habitants de l'Àfrica reben promeses de millores en canvi de cedir les terres.

infrautilitzades a molts indrets, propietats rurals sovint poc clares i, cosa més important, règims sobre els quals es pot influir.

Les terres són inservibles, afirma el ministre d'Energia i Mineria etiop a Addis Abeba, la capital del país. "Són terrenys marginals" –diuen uns funcionaris del Ministeri d'Energia i Recursos minerals de Dar es Salaam. "Tota la planificació és positiva –diu l'administrador de districte de Kisarawe, responsable del projecte Sun Biofuels–. N'hem convençut la població." Al seu despatx rudimentari, on no hi ha ni ordinador ni fotocopiadora, va fullejar els documents sobre la planificació.

En cap d'aquests llocs no es tenen en compte les necessitats dels habitants de la zona. A Ghana, BioFuel Africa va arrencar els drets de tala i els d'utilització de terres a un cap de poblat que no sabia llegir ni escriure. L'home els en va donar el consentiment signant amb el dit. El setmanari *Public Agenda* parlava dels "dies més foscos del colonialisme". A la fi, l'agència de

protecció del medi de Ghana va aturar la tala, però ho va fer quan ja s'havien arrasat 2.600 hectàrees de bosc.

A Tanzània, tot i que encara hi ha esperança, moltes raons ens fan ser escèptics respecte a les promeses que tot anirà més bé. L'abril del 2006, Sun Biofuels afirmava que comptava amb l'aprovació formal per al conreu a deu pobles dels onze afectats. Però en aquells moments, unes quantes comunitats no estaven ni al corrent d'aquests plans i algunes altres havien posat condicions per donar-hi el consentiment. Un cap de poblat es queixava, per escrit, a l'administració del districte sobre el fet que Sun Biofuels havia tallat els arbres i delimitat terrenys sense

BioFuel Africa va arrencar els drets de tala i ús de terres a un cap de poblat que no sabia llegir

ni tan sols haver establert contacte amb els ancians del poble.

A Dar es Salaam, Peter Hauge, director general de Sun Biofuels Tanzània, està instal·lat al seu despatx. Es tracta d'un sud-africà senzill, planer. "És cert –diu– que ens vam mostrar un pèl reservats amb la política d'informació. Encara queden incògnites", continua Auge, i afegeix que ell no vol obrir el diari i llegir-hi: "El projecte s'ha endarrerit dos anys."

Auge promet inversions socials, si bé en aquests moments no formen part dels acords. Fins en l'aspecte de les compensacions als habitants de la zona, quantitats que el govern insisteix que es paguin, els inversors en surten amb un tracte exageradament positiu per a ells. Han ofert uns 450.000 euros, un preu ridícul per les 9.000 hectàrees que poden utilitzar gairebé durant un segle.

Setanta quilòmetres al sud, a les ribes del riu Rufiji, obliguen milers d'habitants a abandonar les terres perquè l'empresa sueca Sekab té la intenció de plantar-hi canya de sucre, un con-

Comencen d'arribar grans empreses occidentals a l'Àfrica, on planifiquen la plantació de canya de sucre, oli de palma i pinyó de l'Índia per a produir biocombustible.

reu que necessita molta aigua, en unes 9.000 hectàrees, per destil·lar posteriorment el producte i fer-ne etanol. Ja han rebut el vist-i-plau per tirar-ho endavant en 5.000 hectàrees.

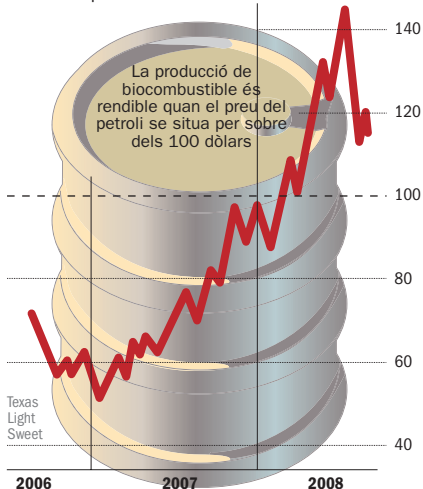
El riu i els aiguamolls dels voltants constitueixen l'única font d'aigua de boca per a milers de persones, sobretot durant l'estació seca. Sekab també té plans d'explotar aquesta reserva per regar les seves plantacions. Transparència? Gens. Compensacions? Ni mitja. Informació? Un bé escàs. Quan els habitants de la zona, en un acte informatiu, van demanar com serien compensats, els van dir amb pocs miraments: "Tindreu allò que tingueu dret a tenir."

La maquinària de les relacions públiques encara és més activa, fins i tot en països pobres com Tanzània. Naturalment, la sud-africana Josephine Brennan, que s'encarrega de les relacions públiques de Sekab a Dar es Salam, només veu coses positives en el futur de Tanzània. El conreu de biocombustibles permetrà al país de construir noves escoles i noves carreteres, es traduirà en millors oportunitats per als tanzans, segons Brennan. En opinió d'aquesta encarregada de relacions públiques, els agricultors

de petita escala també guanyaran més diners en el futur sembrant plantes destinades a biocombustible, i amb això sortiran de la pobresa més de 3 milions de tanzans. Segons Brennan, Tanzània, amb 2 milions d'hectàrees de possibles terres de conreu, té el mateix potencial de creixement econòmic que Irlanda, el tigre celta. Ella conclou: "El món necessita Tanzània."

Preu del petroli

En dòlars per barril

Font: Thompson Financial Datastream

Ara bé, les encoratjadores prediccions de Brennan no reflecteixen les opinions de l'Àfrica oriental. Un estudi sobre plantes destinades a la producció d'energia fet a Tanzània per l'agència alemanya per a la cooperació tècnica enumera un seguit de conseqüències negatives indirectes. A més, no és la primera vegada que els inversors blancs prometen prosperitat a Tanzània.

Amb unes promeses igualment seductores, fa una colla d'anys van convèncer els petits agricultors que abandonessin les terres per destinar-les a plantacions de cafè. Durant els 90, van arribar a Tanzània un seguit d'empreses mineres de fora per cercar-hi or. "Ens van prometre llocs de treball, carreteres noves, pous i escoles –diu el periodista Joseph Shayo–. I què va passar? Ni escoles, ni pous, pocs llocs de treball, i encara mal pagats, per acabar-ho d'adobar." I, a sobre, van tancar àmplies zones mineres i els residents de la zona no hi van tornar a tenir accés.

En un estudi publicat fa poc sobre "El sector del biocombustible a Tanzània", el periodista Khoti Kamanga, de la Universitat de Dar es Salaam, adverteix sobre les conseqüències indirectes de les plantacions destinades a l'energia. Normalment, diu Kamanga, no s'informa la població i el conreu de plantes destinades a l'energia sol anar lligat a l'obligació de reassentament de la població. Segons Kamanga, és molt probable que la producció d'etanol afecti també els preus dels aliments a Tanzània i que en aquest país creixi més encara la dependència respecte a les importacions alimentàries.

A Dar es Salaam, el govern ja ha reconegut que el boom també porta problemes. "Les plantes destinades a l'energia no poden convertir-se en una alternativa a la producció d'aliments", afirma el president Jakaya Kikwete, com a resposta al creixent malestar del país arran dels preus tan elevats del menjar.

Tanmateix, als qui conreen plantes per a obtenir energia els afecta ben poc. Tant Biofuels com Sekab volen ampliar la producció i arribar a 50.000 hectàrees de seguida que puguin.

Horand Knaup

Traducció de Carme Geronès